

Николюк Ольга
доктор економічних наук, доцент кафедри комп'ютерних технологій і
моделювання систем
Житомирський національний агроекологічний університет
м. Житомир
Україна

ФРАКТАЛЬНА ОРГАНІЗАЦІЯ ІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ В АПК: ЗМІСТ ТА ПЕРЕВАГИ

Однією із характерних рис вітчизняної сфери сільського господарства є неспроможність малих і середніх сільськогосподарських підприємств відстоювати власні інтереси у взаємодії із крупними суб'єктів агробізнесу (передусім, із переробними підприємствами, агрохолдинговими структурами, трейдерами, посередниками тощо). Це суттєво впливає на остаточні фінансово-економічні результати діяльності сільськогосподарських товаровиробників, на яких припадає основна частка створеної в АПК доданої вартості. Вирішення наведеної проблеми лежить у площині поглиблення міжгалузевих зв'язків та забезпечення розвитку агропромислової інтеграції як за горизонталлю, так і

вдovж продуктового ланцюга. Сформовані інтегровані структури мають набувати властивостей складних систем, що забезпечить їм високий рівень життєздатності, гнучкості та адаптивності.

Зазначеним характеристикам відповідають інтегровані структури фрактального типу, які формуються автономними та самодостатніми структурними одиницями – фракталами. До властивостей фрактально організованих бізнес-систем належать:

- самоорганізація – здатність оперативно корегувати організаційну структуру, розміри та взаємозв'язки із іншими елементами бізнес-системи і зовнішнім середовищем залежно від змін зовнішнього середовища. У результаті господарюючі суб'єкти можуть швидко адаптуватись до зовнішніх впливів і навіть у разі вкрай несприятливих умов відновлювати свій ефективний стан;

- самооптимізація – здатність оперативно адаптувати цілі та напрями діяльності згідно із зовнішніх викликів;

- цілепокладання – формування цілей на двох рівнях: цілі фракталів (самодостатніх компонентів) та цілі бізнес-системи загалом. Окрім власної вигоди цілі фракталів мають забезпечувати досягнення стратегічної мети бізнес-системи;

- гетерархічність – замість зв'язків управління (ієрархічна структура) у фрактальних системах використовуються зв'язки координації. Це можливе у разі самостійності елементів бізнес-системи та децентралізації її управління;

- відкритість – забезпечення внутрішньої та зовнішньої взаємодії фракталів через ефективну інформаційну мережу, яка передбачає рівноправний доступ до інформації та знань всіх фрактальних одиниць;

- самоподібність – подібність організаційної та управлінської структури, системи прийняття рішень у фракталах (частина) та фрактальній бізнес-системі (ціле), що значно підвищить ефективність процесу прийняття рішень. Ціллю такої організації є набуття всіма елементами бізнес-системи ознак суб'єкта підприємництва (зокрема врахування ефекту не лише інтегрованої структури, але й окремого фракталу; розвиток творчого та аналітичного мислення; ініціативність в процесі прийняття управлінського рішення; діяльність на власний ризик). Такий підхід передбачає генерацію управлінських рішень як управлінським персоналом, так і співробітниками структурних компонентів інтегрованого об'єднання;

- співконкуренція – формування широкої мережі взаємозв'язків між фракталами з їх одночасною конкуренцією. Конкуренція у даному випадку стосуватиметься здебільшого розподілу ресурсів та створеного ефекту.

На рис. 1 відображено переваги інтегрованих структур в АПК, які діють на засадах фрактальної організації бізнесу. Джерелом виникнення цих переваг є формування вище перелічених властивостей.

Рис. 1 Переваги фрактальних інтеграційних об'єднань в АПК.

Ефективне функціонування інтегрованих структур фрактального типу можливе лише у випадку тісної взаємодії всіх учасників інтеграції. Однак, така взаємодія не має перетворюватись на взаємозалежність, оскільки у разі необхідності фрактали мають створювати нові взаємозв'язки із партнерами у межах фрактальної бізнес-системи або поза неї. Наведене пов'язано з властивістю самооптимізації вертикально інтегрованих систем в АПК.